

ЗМІНИ СПОЖИВЧИХ ЦІН

Головне

У квітні 2021 року зростання споживчих цін уповільнилося. Така динаміка є свідченням збереження визначальної ролі впливу на внутрішні ціни з боку чинника рівня поширення захворювання на COVID-19 в Україні, адже помітне послаблення ділової активності у квітні внаслідок поширення чергової хвилі коронавірусу визначило звуження споживчого попиту і, як наслідок, призвело до певного стримування зростання цін. Також у цьому напрямі впливали й інші чинники, у т.ч. сезонність та монетарні, а саме збільшення облікової ставки Національного банку, стриманість зростання грошової пропозиції та відносна стабільність обмінного курсу гривні.

Втім, таке зниження інфляційного темпу у квітні не має характеру зламів цюгорічної тенденції, адже головні причини прискореного росту цін полягають у тиску з боку витратної складової через динаміку цін виробників промислової продукції, які зростають швидкими темпами, зокрема, з огляду на занадто високе, навіть за умов пандемії COVID-19, зростання світових цін на продовольство.

Очікується, що найближчим часом збережеться тренд, що склався, із коригуванням з боку традиційних чинників сезонності (якщо не дефляційна, то принаймні значно стриманіша траєкторія зростання цін на продовольство в літні місяці) або ж впливу світових цін. Надалі, за умов певної диверсифікації споживчого попиту на тлі оздоровлення не лише суспільства, а й ринку, загальна інфляція почне поступово уповільнюватися.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Березень 2021	Квітень 2021	Березень 2021	Квітень 2021
Зміни споживчих цін	8,5	8,4	1,7	0,7
Базова інфляція	5,9	6,3	1,6	0,7
Небазова інфляція	12,3	11,5	1,8	0,7

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Споживча інфляція у квітні 2021 року уповільнилася до 0,7% за місяць із березневих 1,7%, що також мало відображення на річних темпах, які сповільнилися до 8,4% з 8,5% відповідно. Зростання споживчих цін з початку 2021 року становило 4,8%.

Таке уповільнення пов'язано зі збігом у часі різних чинників:

по-перше, це помітне послаблення ділової активності внаслідок посилення карантинних обмежень у більшості регіонів України в умовах поширення чергової хвилі пандемії COVID-19, яке певним чином стримувало попит на споживчому ринку (позначилося переважно на товарах та послугах нещоденного використання);

по-друге, насичення ринку деякими продовольчими товарами (відбулося здешевлення овочів на 1,3%, фруктів – на 1%, яєць – на 0,6%, молока – на 0,5%). Також поступова стабілізація цін на зернові на внутрішньому ринку стала причиною уповільнення цінової динаміки в наступних виробничих ланках (меншими

Рис. 1 Зміни споживчих цін, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни споживчих цін за розділами товарів та послуг, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 3 Базова і небазова інфляція, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

темпами зростали ціни на м'ясо та м'ясопродукти, хліб, а також крупи).

Довідково. У квітні ц.р. знижувалися ціни як на овочі минулорічного врожаю (переважно так званий «борщовий набір»), так і на фрукти з огляду на значний імпорт за відносно нижчої ціни, насамперед на цитрусові. Водночас скоротився експорт яєць, що, навіть попри зниження виробництва, дало змогу стабілізувати ціни на внутрішньому ринку. Щодо цін на молоко, то таке здешевлення є типовим для цього місяця з огляду на початок сезону «великого молока», що визначає низхідний ціновий тренд у весняно-літній період.

Крім того, практично відсутнім був вплив від підвищення цін (тарифів) на деякі житлово-комунальні послуги – зростання лише на 0,4%, зокрема на природний газ для населення – на 2,3% за одночасного зниження (що найбільш вагомо) на гарячу воду та опалення на 1,5%.

Довідково. У квітні ц.р. у більшості регіонів України газопостачальні компанії переважно не змінювали ціну на природний газ для потреб населення, окрім чотирьох областей: у Донецькій вартість зросла на 15,4%, Луганській – на 11,3%, Херсонській – на 7,7% та Запорізькій – на 0,4%.

Водночас наразі варто розцінювати таке уповільнення зростання цін по всіх зазначених групах як тимчасове, оскільки головні інфляційні чинники – чинники з боку витрат – є й досі вагомими. Так, занадто високим, навіть за умов пандемії COVID-19, лишається зростання світових цін на продовольство, зокрема на рослинні олії, м'ясо, молочну продукцію, зернові, але найсильніше – на цукор.

Довідково. За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (ФАО) у квітні 2021 року середнє значення Індексу продовольчих цін є вищим за березневий показник на 1,7% або на 30,8% за рівень минулого року, тобто зростає одинадцять місяців поспіль і досяг найвищого значення з травня 2014 року.

Темпи підвищення цін вітчизняних виробників, у тому числі у відповідь на світове зростання, також є високими – за чотири місяці 2021 року ціни в промисловості зросли на 16,7%, зокрема в харчовій – на 9,9%.

Довідково. За результатами щомісячного опитування підприємств України, проведеного у квітні 2021 року Національним банком, підприємства всіх секторів прогнозують зростання цін на власну продукцію (послуги) на тлі подорожчання сировини й товарів постачальників.

В цілому **небазова інфляція** за розрахунками Мінекономіки у квітні **уповільнилася до 0,7% за місяць** (з 1,8% у березні), внесок до загальної споживчої інфляції становив 0,3 в.п., у річному обчисленні – до 11,5% (з 12,3% відповідно).

Водночас вплив з боку монетарних чинників залишався в цілому помірним. Так, **базова інфляція становила 0,7% за місяць** (з 1,6% у березні), внесок у квітні – 0,4 в.п., у річному обчисленні дещо зросла – до 6,3% (з 5,9% відповідно).

Певне прискорення базової інфляції в річному обчисленні є свідченням деякого зростання в цьому році монетарного тиску, як результат м'якої, підтримуючої економіку під час ковідного

Рис. 4 Зміни цін на продовольчому ринку, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономіки

Рис. 5 Зміни цін (тарифів) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива за регіонами у квітні 2021 року, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

Рис. 6 Зміни цін на продовольство, % у річному обчисленні

Джерело: ФАО, Держстат

звуження попиту, політики попереднього 2020 року, що значним чином сегментарно був підтриманий за рахунок:

- ✓ зростання заробітної плати (номінальна заробітна плата зросла на 19,8% за чотири місяці 2021 року порівняно з аналогічним періодом 2020 року);
- ✓ збільшення надходжень приватних грошових переказів в Україну (за чотири місяці 2021 року обсяг приватних грошових переказів в Україну збільшився на 7% порівняно з аналогічним періодом 2020 року і становив 4 млрд дол. США), що було зумовлено поживленням ділової активності в країнах, де працюють трудові мігранти, навіть в умовах карантинних обмежень у цих країнах;
- ✓ конвертації в гривню таких переказів фізичних осіб – перевищення пропозиції готівкової іноземної валюти над попитом на неї за підсумком квітня 2021 року (нетто-продаж) становило 0,47 млрд дол. США в еквіваленті й було найбільшим за останні роки.

З метою стримування споживчої інфляції в цьому році Національним банком реалізується жорсткіша монетарна політика, що виражається в помірних темпах зростання обсягів грошової маси (з початку поточного року зросла на 1,9% порівняно з 7,4% за аналогічний період 2020 року) за одночасного підвищення, вдруге в поточному році, облікової ставки (з 16.04.2021 – із 6,5% до 7,5% річних).

Також упродовж квітня 2021 року **не створювала додаткового впливу на споживчі ціни і стримана динаміка обмінного курсу гривні**: більшу частину місяця переважала девальваційна динаміка, проте наприкінці місяця відбулося певне переваження ревальваційних процесів. У підсумку за місяць середнє значення гривні до долара США було більшим, ніж у попередньому місяці на 0,5%, але на кінець місяця гривня до долара США, навпаки, укріпилася на ті самі 0,5%.

У подальшому варто очікувати, що за наявності цих головних чинників **споживча інфляція впродовж найближчої перспективи, вірогідно, матиме активнішу динаміку**. Втім, упродовж літніх місяців, саме в сегменті продовольчих товарів, навпаки спостерігатиметься якщо не дефляційний ефект, то, принаймні значно стриманіша траєкторія зростання. І відтак, за умов поступового зниження обмежень карантину та певної диверсифікації споживчого попиту (розширення споживчих пріоритетів), інфляція на споживчому ринку за підсумком року буде в прогнозованому руслі.

Рис. 7 Зміни середньомісячної заробітної плати в середньому по економіці, % до відповідного періоду попереднього року

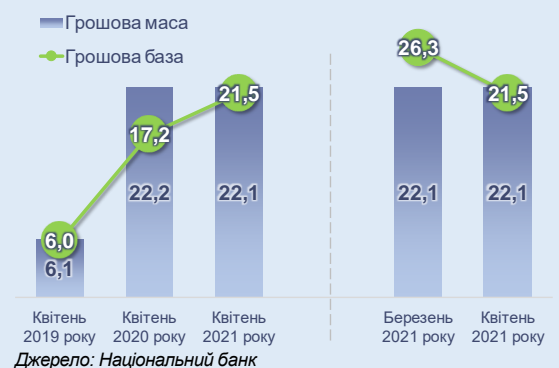
Джерело: Держстат

Рис. 8 Обсяги приватних грошових переказів в Україну, млрд дол. США

Джерело: Національний банк

Рис. 9 Зміни грошової маси та бази, % у річному обчисленні

Джерело: Національний банк

ЗМІНИ ЦІН ВИРОБНИКІВ ПРОМИСЛОВОЇ ПРОДУКЦІЇ

Головне

У квітні 2021 року ціни виробників промислової продукції уповільнили свою динаміку, передусім, з огляду на зниження цін на електроенергію та менш інтенсивне підвищення цін в більшості галузей переробної промисловості (суттєвіше уповільнення було на продукцію, яка реалізується за межі України, ніж у межах України, що дало змогу дещо скоротити розрив між цінами на зазначену продукцію) з огляду на зростаючий рівень адаптації економічних суб'єктів до існування в нових умовах перманентного карантину.

Очікується, що впродовж 2021 року більшість чинників матимуть інфляційний характер: подальше зростання світових цін за високої собівартості виробництва на тлі мінливості епідеміологічної ситуації в регіональному розрізі країни.

Ключові показники	Зміни за рік, %		Зміни за місяць, %	
	Березень 2021	Квітень 2021	Березень 2021	Квітень 2021
Зміни цін виробників промислової продукції	26,3	27,8	1,6	1,2
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	83,0	100,6	2,3	3,8
Переробна промисловість	26,9	28,0	3,8	2,1
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	1,6	-1,1	-5,5	-2,8

Джерело: Держстат

Ціни в промисловості у квітні 2021 року й далі уповільнювали зростання – до 1,2% за місяць (1,6% у березні, 7,8% у лютому та 5,2% у січні). Зростання цін за підсумком чотирьох місяців 2021 року становило 16,7%.

Як і раніше, вищими темпами зростали ціни на продукцію, що реалізується за межами України (на 3,3% порівняно з попереднім місяцем та на 52,6% порівняно з квітнем 2020 року), ніж у її межах (на 0,6% та на 21,8% відповідно).

В цілому тиск на ціни продовжує чинити збільшення вартості витратної частини виробництва, оскільки прискорили й так стрімке зростання ціни на товари проміжного споживання – зростали найвищими з усіх основних промислових груп темпами (у річному обчисленні – до 49,4% у квітні з 47,4% у березні ц.р.).

Водночас менші цінові темпи у квітні на вітчизняному ринку пов'язані передусім із внутрішніми чинниками: зниженням цін на електроенергію та уповільненням зростанням цін у більшості галузей переробної промисловості на тлі послаблення ділової активності підприємств через жорсткіші карантинні обмеження.

Так, у постачанні електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря ціни знижуються другий місяць поспіль – до 2,8% у квітні (за розрахунками Мінекономіки внесок до загального

Рис. 1 Зміни цін виробників промислової продукції, %

Джерело: Держстат

Рис. 2 Зміни цін виробників промислової продукції в галузевому розрізі, % до попереднього місяця

Джерело: Держстат

Рис. 3 Зміни цін виробників промислової продукції в цілому, а також призначену для реалізації в межах України та за її межі, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

зростання цін у промисловості становив «мінус» 0,6 в.п.) порівняно з «мінус» 5,5% у березні ц.р.

Довідково. За даними ДП «Оператор ринку» в більшості годин у квітні 2021 року на ринку «на добу наперед» (РДН) та на внутрішньодобовому ринку (ВДР) у торговій зоні «ОЕС України» спостерігався профіцит пропозицій. Це обумовлено збільшенням деякими учасниками обсягу пропозицій з більш низьким ціновим рівнем у денній зоні, що при зниженні попиту призводило до зниження погодинних цін. Водночас загальний обсяг купівлі-продажу електричної енергії на РДН та ВДР скоротився на 14,85% порівняно з березнем 2021 року, зокрема обсяг купівлі-продажу електричної енергії на РДН – на 13,35%.

У переробній промисловості зростання цін уповільнилося до 2,1% за місяць (внесок – 1,3 в.п.) з 3,8% місяцем раніше. Найбільш відчутне уповільнення темпів зростання цін спостерігалось в харчовій промисловості – до 0,6%, внесок – 0,1 в.п. (порівняно з 4% у березні ц.р., внесок 1 в.п.), зокрема у виробництві цукру – до 1,8% (зростання на 4,7% відповідно), у виробництві олії та тваринних жирів взагалі відбулося зниження цін на 0,4% (зростання на 10%) через переважання впливу внутрішнього чинника (насичення внутрішнього ринку продукцією) над зовнішнім (у квітні спостерігалось зростання світових цін на продукти харчування).

Довідково. За даними Світового банку на сировинних ринках сільгосппродукції, через низькі обсяги врожаю зернових культур у 2020 році та порушення ланцюжків постачання товарів у світі в умовах пандемії, що позначилося на пропозиції зерна, ціни продовжували зростати високими темпами. Так, у квітні 2021 року (р/р) ціни на пшеницю зросли на 26,9% («плюс» 19,5% у березні 2021 року та «плюс» 12,3% у квітні 2020 року), на кукурудзу – в 1,8 раза (у 1,5 раза та «мінус» 9% відповідно).

Зі свого боку в умовах сповільнення ділової активності попри подальший тиск зовнішнього чинника також спостерігалось певне сповільнення цінової динаміки:

- ✓ на продукцію металургії – до 3,8%, внесок – 0,6 в.п. (порівняно з 4,6% у березні ц.р.);

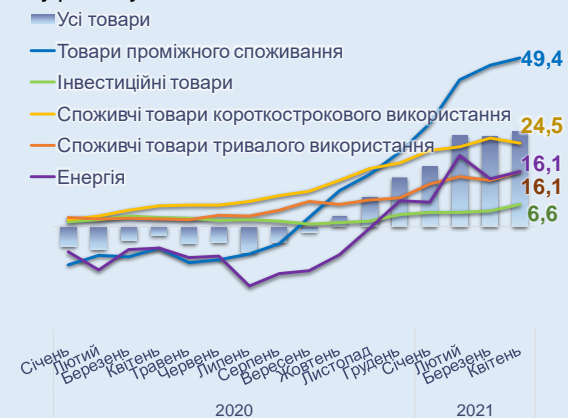
Довідково. За даними Світового банку ціни на базові метали у квітні 2021 року (р/р) зросли в 1,7 раза (зростання в 1,5 раза в березні ц.р. та «мінус» 21,4% у квітні 2020 року), що зумовлено значним попитом у міру поживлення світової економіки.

- ✓ в хімічній промисловості – до 4,1%, внесок – 0,1 в.п. (9,9% відповідно);

Довідково. На ринку енергетичних товарів у квітні 2021 року (р/р) спостерігалось збільшення ціни на природний газ у країнах Європи – у 3,4 раза (у 2,3 раза в березні 2021 року та «мінус» 56,9% у квітні 2020 року) на тлі нетипових холодних погодних умов та низьких запасів газу в сховищах. Крім того, з огляду на продовження дії домовленостей між країнами ОПЕК+ щодо скорочення обсягів видобутку, а також заходів стимулювання економіки (зокрема, США та Китаю), що вплинуло на ділову активність, продовжується зростання ціни на нафту марки Brent – у 2,8 раза (у 2 раза та «мінус» 67,2% відповідно). Ціни на добрива (карбамід) зросли на 39,6%.

- ✓ у виробництві коксу та продуктів – до 4,3%, внесок – 0,1 в.п. (14,2% відповідно).

Рис. 4 Зміни цін виробників промислової продукції за основними промисловими групами, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Рис. 5 Зміни світових цін на нафту і природний газ, а також внутрішніх у добуванні сирової нафти та природного газу й у виробництві коксу та продуктів нафтоперероблення, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Рис. 6 Зміни світових цін на залізні руди й базові метали, а також внутрішніх у добуванні металевих руд та в металургії, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат, Світовий банк

Водночас найбільше подорожчала продукція саме добувної промисловості – на 3,8% до березня (внесок – 0,5 в.п.) через зростання цін у добуванні металевих руд (на 9,8%, внесок – 0,6 в.п.) на тлі висхідного тренду на світовому ринку, що підштовхувало і внутрішні ціни на сировину.

Довідково. За даними Світового банку ціни на залізну руду у квітні 2021 року (р/р) продовжували збільшуватися високими темпами, що зумовлено значним попитом, як з боку китайського ринку, де завдяки державному стимулюванню відновилися інфраструктурні проекти у сфері будівництва житла та доріг, які потребують великої кількості сталі, так і ринків інших країн, які, по мірі їхнього виходу з пандемії реагують на заходи стимулювання. Відповідно, ціни на залізну руду у квітні (р/р) зросли у 2,1 раза (зростання в 1,9 раза в березні 2021 року та «мінус» 9,6% у квітні 2020 року).

Очікується, що в умовах загального характеру впливу пандемії COVID-19 на розвиток світової економіки залежність цін виробників від світових на визначальні для вітчизняної економіки товари й далі зростатиме. Втім, також варто очікувати, що з послабленням карантинних обмежень в економіці, розширення та диверсифікація (відносно поточного стану) попиту збільшуватиме дохідність та рентабельність у структурі виробництва й поступово знижуватиме витратну складову на одиницю продукції.

Рис. 7 Зміни деяких цін у харчовій промисловості, % у річному обчисленні

Джерело: Держстат

Темпи приросту/зниження ІСЦ за розділами товарів та послуг

Ключові показники	Березень 2021 року			Квітень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Усі товари та послуги	1,7	—	8,5	0,7	—	8,4
Базовий ІСЦ	1,6	0,9	5,9	0,7	0,4	6,3
Небазовий ІСЦ	1,8	0,8	12,3	0,7	0,3	11,5
Зміни цін за розділами товарів та послуг						
Продукти харчування та безалкогольні напої	2,1	0,9	10,4	1,2	0,5	9,4
Алкогільні напої, тютюнові вироби	0,7	0,0	9,7	0,9	0,1	9,7
Одяг і взуття	12,7	0,7	-5,0	0,9	0,0	-4,6
Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива	0,0	0,0	22,0	0,4	0,0	26,5
Водопостачання	0,0	0,0	11,7	0,0	0,0	11,5
Водовідведення	0,0	0,0	19,2	0,0	0,0	18,7
Електроенергія	0,0	0,0	36,6	0,0	0,0	36,6
Природний газ	0,0	0,0	63,6	2,3	0,0	89,9
Гаряча вода, опалення	-0,9	0,0	10,4	-1,5	0,0	14,8
Предмети домашнього вжитку	0,5	0,0	2,0	0,2	0,0	1,8
Охорона здоров'я	0,7	0,0	7,4	0,9	0,1	6,2
Транспорт	1,8	0,2	7,2	0,6	0,1	9,2
Паливо та мастила	5,7	0,2	12,2	0,8	0,0	24,3
Зв'язок	0,0	0,0	3,5	0,1	0,0	3,7
Відпочинок і культура	0,4	0,0	2,1	0,1	0,0	2,6
Освіта	0,3	0,0	14,1	0,3	0,0	14,5
Ресторани та готелі	0,8	0,0	4,4	0,6	0,0	5,0
Різні товари та послуги	-0,3	0,0	6,0	-3,2	-0,1	5,8

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за розділами товарів та послуг може не дорівнювати підсумку

Темпи приросту/зниження ІЦВ за основними галузями

Ключові показники	Березень 2021 року			Квітень 2021 року		
	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %	Зміни за місяць, %	Внески, в.п.	Зміни за рік, %
Зміни цін виробників промислової продукції	1,6	—	26,3	1,2	—	27,8
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	2,3	0,3	83,0	3,8	0,5	100,6
Добування кам'яного вугілля	1,8	0,0	14,6	-0,3	0,0	14,3
Добування сирої нафти та природного газу	-2,0	-0,1	61,2	-1,9	-0,1	105,9
Добування металевих руд	5,8	0,4	139,9	9,8	0,6	151,2
Переробна промисловість	3,8	2,5	26,9	2,1	1,3	28,0
Виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів	4,0	1,0	30,3	0,6	0,1	28,4
Виробництво коксу та продуктів нафтоперероблення	14,2	0,3	52,5	4,3	0,1	79,3
Виробництво хімічних речовин і хімічної продукції	9,9	0,3	46,7	4,1	0,1	52,5
Виробництво основних фармацевтичних продуктів і фармацевтичних препаратів	1,8	0,0	12,4	0,4	0,0	12,2
Виробництво гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції	0,9	0,0	5,0	1,6	0,1	6,1
Металургійна промисловість	4,6	0,7	47,7	3,8	0,6	46,8
Машинобудування	0,8	0,1	3,3	1,6	0,1	4,7
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	-5,5	-1,2	1,6	-2,8	-0,6	-1,1

Джерело. Держстат, розрахунки Мінекономіки

Примітка. За рахунок округлень, які виникали у зв'язку з електронною обробкою інформації, сума внесків за галузями може не дорівнювати підсумку